48 09

BANDEREN GOTORLEKUA

XIX. mendearen azken herenean, azken karlistada garatu zenean, gotorlekuetan oinarritutako defentsa sistema erabat zaharkituta zegoen. Hura lurralde hautematean oinarritutako sistema batengatik ordezkatu zen, gotorleku aurreratuak edo trintxeradun eremuak eraikitzen zituena.

Banderen gotorlekua hogei bat gotorlekuekin kolaboratzen zen Bilboko defentsan. 223 m altuera duen tontor batean kokatuta dago, Deustutik gertu eta biztanle gune horrekin (gaur egun Bilbokoa da), 2.000 m luzerako auzo-bide baten bidez bat egiten zuen.

Antonio Escala jaunari 15.592,17 pezetatan erositako baserri baten lurraldeetan eraiki zuten. Proiektua 1875. urtean ontzat eman zen, 50.654,98 pezetako aurrekontu batekin.

Gotorlekuak trazadura irregularra dauka. 109x40 m inguruko laukizuzen bat osatzen du eta bere magistralak 205 m luzera dauka.

56 m luzerako gezileihoak dituen horma batek (18) nagusiki osatzen du bere mendebaldeko itxiera, erdialdeko puntuan aldapa txiki bat duela. Hiru sektoretan zatitu daiteke. Hegoaldekoak, 18 gezileihorekin, 17 m luzera eta 1,20 zabalera du. Erdikoa (10 m luzera) artilleroen logelaren kanpo itxiera gisa erabiltzen zuten (10); zabalera txikiagoa da (60 cm) eta zabaltzen diren 10 gezileihoak alderantzizkoak dira. Hirugarren sektoreak (29 m luzera) lehenengoaren antzeko egitura dauka eta bertan 29 gezileiho zabaltzen dira.

5 m zabalerako parapeto batek (5) gotorlekuaren gainontzekoa mugatzen du. Hura lurreko lubeta batek osatuta dago, lurralde naturalean egina eta bertan barne (4) eta kanpo estaldurako manposteria horma bana ditu, bata eta bestearen artean ezponda bat eraikiz. Ia bere luzera osoan zehar, estaldura hormari itsatsitako aulki bat dauka, ezponda txiki batekin, egonkortasuna emanez. Langileak azken horretatik sartzen ziren.

Parapetoan 12 kanoi-zulo (21) irekitzen ziren, hainbat modutan orientatuta. Horien bakoitzaren aurrealdean dagokien egurrezko zelaigunea ezarri zen (20) fusileria eserlekua eten eginez. Ekialderantz orientatutako kokapenetako bat bakarrik trebes bat dauka (28), parapetoarekiko zeiharra, eta bertatik 8 metro nabarmentzen da.

Gotorlekuak zuloak ditu, zentzu hertsian, ipar eta hegoalde muturretan. Harkaitz naturalean zizelkatutako malkarrek eta aurkako malkarrek 2,5 m sakonera eta 3 m zabalera dute.

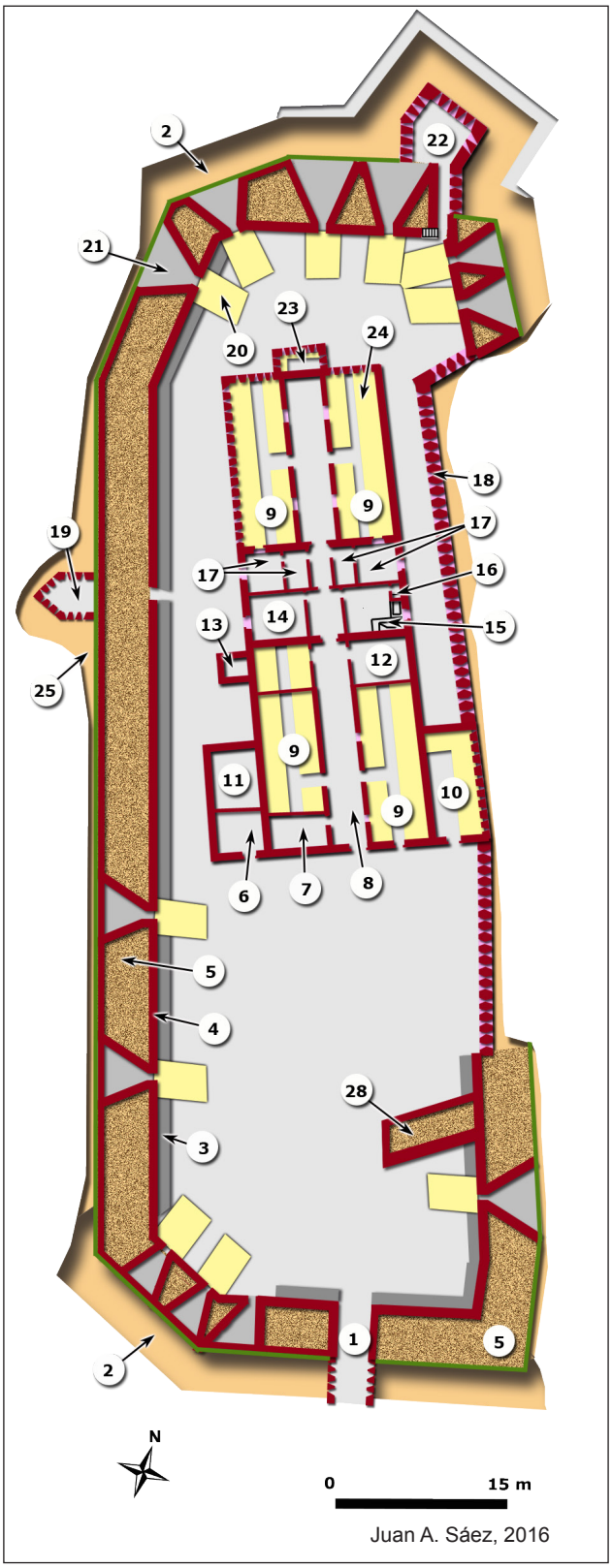
Ortoargazkia 2014. Iturria: Eusko Jaurlaritza 7 Gobierno Vasco, geoEuskadi. Geografia Erakunde Nazionala. UTM 30N ETRS89 // X: 503808.3895 // Y: 4792009.0369 // Z: 223 m. Banderaz gotorlekuaren gaur egungo egoera.

Kaponera bat (22) iparraldeko zuloaren alboan kokatuta zegoen, guztia, 15 gezileiho zituen 4 horma-atalez hornituta. Glazisaren mailatik zertxobait nabarmentzen den egurrezko egituradun teilatu batek estalita dago. Kaponeraren lurra zuloaren maila berean dago, horregatik, bertara maldan dagoen pasillo batetik sartzen da, parapetopean; hormetako batean lau gezileiho zabaltzen dira, eta horiek malkar ebakitzaile moduan, zuloa babesteko lanetan kolaboratzen dira.

Sarrerak eten egiten du hegoaldeko zuloa (1). Kontsultatutako dokumentazioak ez dio zubi mugikorra zuenik, baizik eta, sarbidearekin bat eginez, desmuntatzen ez zen bat zuela. Sarbidearen alde banatan kokatutako horma batek defendatzen du, lau gezilehiorekin (zortzi guztira).

Zabalera aldakorreko zulo txiki batek (metro 1 zabalera inguru eta gehienezko sakonerak) gotorlekuaren gainontzekoa inguratzen du. Aipatutako zuloa zabalagoa izango da bakarrik (2 m) W frontearen sektore batean, inguratzen duen hegaletako bateria batekin bat eginez (19).

Bateria honek hainbat hegal ditu gotorlekuaren horma-atalekiko zut eta baita bat egiten duten bi aurpegi ere. Hura osatzen duten manposteriako hormek hiru metro luzera, 2 m altuera eta 70 cm lodiera dute, eta horietako bakoitzean hiru gezileiho irekitzen dira (12

Banderen gotorlekuaren interpretazioa 1875eko jatorrizko dokumentazioaren arabera. *1. Sarrera 2. Zuloa. 3. Eserlekua. 4. Parapetoaren estalkia. 5. Parapetoa. 6. Guardia gorputza. 7. Guardia ofiziala. 8 Patioa. 9. Troparen logela. 10. Artilleroen logela. 11. Ordezkoa. 12. Janarien biltegia. 13. Ur-tanga. 14. Gobernatzailearen pabiloia. 15. Sukaldea. 16. Guztiek erabiltzeko zatiak. 17. Ofizialen pabiloiak. 18. Gezileihoak dituzten horma. 19. Hegaletako fusileria bateria. 20. Egurrezko zelaigunea. 21. Kanoi-zuloa. 22. Fusileriarako kaponera. 23. Fusileria bateria. 24. Kamaina. 25. Zuloa. 26. Lurralde naturala. 27. Fusileria bateriarako sarbide arrapala. 28. Trebesa. (Iturria: Juan A. Sáez).*

guztira). Estalkiaren egitura egurrezkoa, teilazkoa edo arbelezkoa da. Bertara maldan dagoen tunel baten bidez sartzen da, parapetopean.

Gotorlekuari zerbitzua ematen dioten eraikinak bloke bakar batean multzokatuta daude. Bere egitura nahiko nahasia izan arren, honela deskribatu daiteke: planta laukizuzeneko eraikin nagusi bat (8x14 m) non gotorlekuko Gobernatzailearen pabiloiak (14) eta ofizialentzako beste lau (17) aurkitzen diren, baita sukalde bat (15) eta komun bat ere (16).

Aipatutako eraikinaren albo banatan lau pabilioi aurkitzen dira, bina alde bakoitzean, bi isurkien estalkidunak. 3 m zabalerako patio banak banatzen dituzte (8).

Iparraldeko bi pabiloiak troparen logeletarako bakarrik (9) erabiltzen dira, eta horietatik, mendebaldekoak gutxienez, gezileihoak ditu kanpo itxieren hormetan. Horietako bakoitzak 14x4 m erabilgarriak ditu eta kamaina luzeak zituzten (24). Bertara patioaren bidez sartzen zen, non bi leiho aurkitzen ziren. Iparraldeko muturrean planta laukizuzeneko fusileria bateria txiki bat atxikita zeukan (1,5x3 m), bi gezileihoekin hegaletan eta 6 aurrealdean.

Hegoaldeko pabiloiak luzexeagoak dira (17x4 m) eta, troparen logelak barne hartzeaz gain (9), janariaren biltegia (12) eta guardiaren gela ofiziala ere (7) bertan aurkitzen ziren. Planoen arabera, badirudi desnibel bat zegoela eta hura patioan gainditzen zela 7 eskaileren bidez. Aipatutako pabilioiek, halaber, zenbait eranskin dute. Ekialdekoak 9x3,5 metroko gela bat dauka artilleroen logela barne hartuta (10) eta mendebaldekoak antzeko beste bat dauka –baina, kasu honetan, bere hormek ez dute gotorlekuaren itxieran parte artzen- bertan, munizioaren ordezkoak (119 eta guardia gorputza (6) aurkitzen direla. Ur-tangak (13), halaber, itxitako barruti txiki bat dauka, aipatutako pabiloiaren hormetara atxikita.

Kuarteleratze gaitasuna, ohiko baldintzetan, 140 gizonekoa zen, eta horiek, ez ohiko egoeretan, 180 izatera irits zitezkeen, 160 m2 zehar banatuta. Gobernatzaileari eta ofizialei 80 m2 zegozkien.

1879ko uztailaren 19ko Errege Agindu baten bidez, agindu zen honako gotorleku nagusiak kontserbatzea eta olgetarako erabiltzea: Banderas, Artagan, Santo Domingo, Miravilla, San Roque eta Campanzar.

Gaur egun, telekomunikazioko hainbat antenek okupatuta dago eta bertan zenbait harresi eta eraikin eraiki da.

geo euskadi